

ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ИКОНОМИКА И ТУРИЗЪМ
“ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ “ – ГР. ПЕТРИЧ

2850 Петрич, ул. “Отец Паисий” № 2, тел. +359/745/2-29-29,
e-mail: pgit_petrich@mail.bg

Програма
за ограничаване на училищния тормоз между учениците в
ПГИТ “Проф. д-р Асен Златаров”,
гр. Петрич

1.Основни положения:

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът може да обхваща много широк спектър от поведения. Тормозът може да се състои от преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или да бъде по-рафиниран, непряк (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психичен тормоз - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смуцаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Тормозът може да бъде реален или **виртуален**. Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;
- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

2.Задължение на всеки учител или служител в ПГИТ:

Незабавно да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел. След което незабавно да уведоми Ръководството на училището и при необходимост други институции.

3. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците в ПГИТ:

- На всички нива защита и отстояване на човешките права и проява на междуличностна толерантност.
- Запознаване на учители, родители и ученици със Заповед №РД09-1871/18.12.2015г. и с настоящата „Програма за ограничаване на училищния тормоз”, чрез сайта на училището и родителски срещи.
- Провеждане на обучение на класните ръководители, чрез презентация на тема „Какво е насилие и тормоз?, Как да го разпознаваме?, Роли в ситуация на тормоз.
- Извършване на оценка и анализ на тормоза в началото и в края на учебната година.
- Включване в обучения за повишаване на квалификацията на педагогическият персонал в областта на справяне с училищния тормоз.

4. Начини за противодействие на училищния тормоз

- Създаване на координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Изработване план за работа на УКС.
- Дейности на ниво класна стая/паралелка – В часовете на класа да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, правата на човека, решаване на конфликтни ситуации и др.
- Дейности на ниво училище – Подобряване системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които е установено, че се извършва тормоз. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти. Организиране на обучения на педагогическия и непедагогическия персонал.
- Дейности с родителско участие – Включване на Родителските активи в училищни инициативи и мероприятия, своевременно информиране на родителите при ситуации на тормоз и използване на родители – специалисти от областта на помагачите професии, които могат да ползват. Включване на член на родителския актив в УКС.

5. Процедура за откриване и работа по случай:

При предприемане на индивидуална работа по случай с ученик на базата на направения анализ от класния ръководител, координирането на работата се осъществява от Ръководството и педагогическия съветник. Регистъра-дневник и информацията за работа по случаи на училищен тормоз се съхранява при педагогическия съветник и Председателя на Координационния съвет.

6.Класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия:

КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ПЪРВО НИВО - НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА: • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост.• Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари;• Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругане, клеветене, измисляне на прякори.• Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове.• Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст.• Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)	На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три.	Ситуациите от първо ниво не се регистрират.	1) Наблюдение и ранно откриване на ситуация на тормоз.2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.3) Уведомяване на родител4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите.6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ: • Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечий собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • Форми на вербален тормоз са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; • Форми на психически тормоз са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. • Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. • Форми на сексуален тормоз са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • Форми на кибертормоз са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.	На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител. Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето. Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.	Ситуацията на тормоз се описва в Регистъра за ситуации на тормоз и се предприема работа по случай. Възстановяване на щети при наличие на такива.	1)Регистриране на ситуация на тормоз. 2)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3)Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с психолога/педагогическия съветник или директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия. 4)Уведомяване на родител. 5) Консултации. 6)Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и изготвяне на индивидуална програма. 7)Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документирани	Последователност на процедурите за интервенция
ТРЕТО НИВО – ЗЛОУПОТРЕБА СЪС СИЛА, КАКТО И ПРИ ЕКСТРЕМНИ СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ИЛИ ЗА ТЕЛЕСНИЯ ИНТЕГРИТЕТ, ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА: • Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. • Форми на вербален тормоз са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.; • Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации. • Форми на социален тормоз са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. • Форми на сексуален тормоз са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване,	На трето ниво, по правило, уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза. Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията. Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата; включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Регистъра за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона. Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите.	1)Откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията. 2)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците. 3)Уведомяване на родител. 4)Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5)Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. 6)Мониторинг на предприетите мерки и действия.

кръвосмешение. • Форми на кибертормоз са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.			

7. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между ученици в ПГИТ:

На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладявани от учителите, а някои от самите ученици. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

- **Първа стъпка: прекратяване на ситуация на тормоз**

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел или е получил информация. В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, за да се прекрати физическият контакт между тях и да се уведоми класния ръководител. Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

- **Втора стъпка: реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз**

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от класния ръководител, педагогическия съветник/училищния психолог на детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза.

Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

- **Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:**

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение. Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени; Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се; Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново да разговаря с него или да потърси съдействието на ПС.

- **Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:**

Класните ръководители изтъкват тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдещето; Насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

7. Училищна система за насочване към други служби:

- Регистриране на ситуации на тормоз:

1. Създава се регистър-дневник на училището на случаите на тормоз между учениците.

2. Всяка ситуация на тормоз /второ и трето ниво/ се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето. Регистърът-дневник съдържа следните реквизити: дата, кратко описание на ситуацията, участници, кой служител е регистрирал ситуацията, предприети мерки. Този регистър-дневник се съхранява на достъпно за всички служители място – при педагогическия съветник в стаята на пом. директорите.

3. Класните ръководители следят периодично вписаните в регистъра случаи и предприемат съответните мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с педагогическия съветник.

4. В случаите, при които поведението на детето се отличава с повторемост и изразени агресивни прояви, снижен контрол на гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие Координационният съвет предлага на Директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел "Закрила на детето" по местоживееене, МКБППМН, Полиция и всички останали участници в Мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Настоящата програма е приета на ПС на 14.09.2017г.